

Pauta per a l'anàlisi d'incidents crítics (PANIC)

I. DESCRIPCIÓ DEL CONTEXT EN EL QUE ES SITUA L' IC. ANTECEDENTS

En Roger és un nen de 9 anys que està cursant 5è de primària. Va arribar a l'escola fa 3 anys, ja que l'ambient conflictiu que hi havia a l'anterior centre no propiciava que les seves conductes fossin adequades. Cal destacar que en Roger es mostra impulsiu sobretot en situacions de competència amb els seus companys, com ara a l'hora d'educació física o al pati quan juga a futbol. Quan existeix aquesta competitivitat, el nen no sap gestionar adequadament les seves conductes ni les seves emocions, i com a conseqüència mostra una conducta d'enuig, s'enfronta als companys i de vegades fins i tot fa rebequeries quan el desenllaç no compleix les seves expectatives.

A més cal tenir en compte que es troba en una classe on hi ha un ambient bastant competitiu, sobretot per part dels nois, segons informa la mestra.

A l'aula hi ha un company amb el qual en Roger acostuma a enfrontar-se, l'Adrià. Aquest últim, sempre busca la mínima oportunitat per fer-lo enrabiament i provocar-lo amb l'objectiu que en Roger s'emprenyi i acabi essent castigat per el professorat. Aquesta actitud constantment provocativa es va començar a donar des del moment en el qual el Roger va arribar a l'escola, donat que l'Adrià va sentir que perdia el protagonisme dins la classe.

Cal esmentar que el context familiar del Roger és un afegit al problema, ja que els seus pares són pràcticament analfabets, i per tant no poden ajudar-lo amb les tasques escolars. La mare presenta una invalidesa que no li permet implicar-se molt en les activitats del seu fill i el pare treballa durant tot el dia. Cal tenir present, però, que el Roger té un germà de 21 anys que l'ajuda i s'implica molt tant en els temes acadèmics com en els personals, essent una clara figura de referència, confiança i suport per al Roger.

El seu germà quan anava a l'escola li van diagnosticar un Trastorn de Conducta greu. Els mestres d'en Roger el recorden com un jove amb un fort temperament i en moltes ocasions, amb conductes agressives en vers els altres. Tot i això, actualment, és la persona que s'encarrega d'en Roger i qui millor l'entén quan presenta problemes de conducta. Alguns professors del centre però, pensen que el Roger acabarà com el seu germà gran, ja que en diverses situacions els hi semblen familiars les conductes que aquest té, i acostumen a associar el seu mal comportament amb el del seu germà. Aquest fet agreuja la problemàtica i el sentiment d'impotència d'en Roger, davant el judici dels professors, enfront certes situacions que ell considera injustes.

II. DESCRIPCIÓ DE L' IC

A l'escola Sant Gabriel de Sant Adrià del Besòs cada any se celebra la setmana de l'esport que consisteix en treballar un esport diferent cada dia de la setmana. L'incident en qüestió ha succeït el dimecres quan tocava treballar futbol, més concretament durant el partit de futbol on es va dividir 5è B, la classe del Roger, en dos equips. En l'equip rival del Roger hi havia l'Adrià, un altre nen de classe amb el qual ell no es parla, ja que no es cauen bé i algun cop han tingut algun petit conflicte.

En començar el partit l'Adrià va aprofitar diferents moments on el professor d'educació física, el Joan, no els veia per provocar al Roger, i encara que aquest es sentia contínuament provocat, va intentar controlar la seva impulsivitat ignorant-lo, tot i que no podia evitar posar-se vermell, enrabiad i inquiet. En alguns moments el professor va veure que alguna cosa estava passant, però no li va donar importància o bé únicament cridava l'atenció a en Roger.

Després d'això, la situació més crítica de totes va succeir quan el Roger va aconseguir la pilota en un moment important del partit i l'Adrià, per treure-li, el va llançar a terra. En aquell instant, el Roger, aixecant-se molt enfadat, no es va poder contenir més i va enfrontar-se a l'Adrià empenyent-lo molt fort i fent-lo caure a terra. Aleshores va ser quan en Joan, el professor, va intervenir a fi de separar-los. Si més no, aquella separació va produir-se de manera molt violenta, ja que en Joan va separar als dos nens però en el cas del Roger va agafar amb força el seu braç i va recriminar-li que la seva actitud li recordava a la del seu germà gran.

Finalment, la resolució del conflicte va acabar amb en Roger castigat i expulsat durant la resta de la setmana degut a l'enfrontament amb l'Adrià, i aquest últim no va rebre cap mena de sanció per part d'en Joan.

III. ACTORS QUE VAN INTERVENIR EN L' IC

ACTOR 1: Roger

Concepcions sobre l'Incident Crític

Per en Roger, l'incident queda justificat per diversos prejudicis i creences del professor d'educació física, qui relaciona els seus comportaments amb els del seu germà gran. És conscient que la seva forma d'actuar davant les provocacions de l'Adrià no ha estat l'adequada però comenta que no sap què fer per evitar-lo i que arriba un punt on "ja no pot contenir-se més" i respon agressivament.

Sentiments associats a l'Incident Crític

El fet que l'Adrià el provoqui des del primer moment, considera que és una ofensa constant cap a la seva integritat i dignitat, i que per tant arribats a un cert punt es veu amb el dret de defensar-se atacant o agredint a l'Adrià per aconseguir que el deixi de molestar. Afirmar que de no ser així, la seva imatge i autoestima estarien en perill.

Tot i això reconeix que els seus actes no han estat correctes però explica que davant de situacions que ell considera injustes i on el professor no hi posa remei, es veu amb l'obligació de prendre les seves pròpies mesures per resoldre el problema, ja que ningú ho farà per ell.

Estratègies davant l'Incident Crític

En un principi l'estratègia del Roger és ignorar les provocacions de l'Adrià. Ja sabia que l'intentaria fer enfadar i que les conseqüències de no controlar-se serien la seva expulsió del partit. Però quan l'Adrià aconsegueix llençar-lo a terra, no pensa en res més que no sigui venjar-se. Finalment en Roger actua de forma violenta tot enfrontant-se a l'Adrià, perquè considera que aquest últim ha volgut deixar-lo en ridícul davant de la classe.

ACTOR 2: Adrià

Concepcions sobre l'Incident Crític

L'Adrià considera que ell no ha estat culpable i que simplement les empentes de les quals parla en Roger són imaginacions seves. A més, afirma que en tot cas si durant algun moment l'ha empentat, ha estat de forma involuntària. Explica que en Roger és molt agressiu i que sempre que no aconsegueix el que vol utilitza la violència, pel que és més convenient per tots la seva expulsió del partit. Comenta que en aquest cas el Roger l'ha agredit perquè anava perdent el partit de futbol i afirma que és molt competitiu i sempre vol quedar el primer en tot, no suporta perdre. Per últim també exposa que des de el primer moment que en Roger va arribar a l'escola, mai li ha caigut bé, ja que considera que aquest li va treure el lloc de líder de la classe que fins aleshores havia estat sempre seu.

Sentiments associats a l'Incident Crític

Està satisfet amb la resolució final del conflicte, ja que considera que en Joan ha actuat correctament i està d'acord amb la decisió que ha pres d'expulsar a en Roger de l'escola. Considera que ell té raó i no se sent culpable d'absolutament de res amb relació al conflicte. Creu que l'empenta ha estat una conducta desmesurada per part del Roger i se sent victoriós quan expulsen el seu company.

Estratègies davant l'Incident Crític

Provoca constantment al Roger, sobretot en els moments on el professor no està mirant. Sap que en cas que hi hagués un conflicte, els prejudicis que en Joan té cap al Roger el beneficiarien.

Aprofita un moment on el Roger té la pilota per llençar-lo a terra i que sembli que la seva acció està justificada, aconseguint així una reacció agressiva per part del Roger i la impunitat davant el càstig.

ACTOR 3: Joan (Professor d'Educació física)

Concepcions sobre l'Incident Crític

Coneix la impulsivitat del Roger i les seves conductes agressives, a més és conscient de la relació que comparteix amb l'Adrià. Algun cop ha presenciat conflictes entre ambdós i per això prefereix separar-los d'equip. Abans del partit, ja veu petites provocacions però decideix no donar-li importància i deixar-ho passar. Si més no, l'història del Roger li provoquen certs prejudicis que a vegades poden afectar en la seva presa de decisions pel que fa a la resolució de conflictes en els que en Roger està involucrat.

Sentiments associats a l'Incident Crític

Quan veu al Roger agredint a l'Adrià sent molta ràbia i no sap com controlar aquesta situació. Està cansat del Roger i de les seves conductes impulsives i dels conflictes que provoca amb els seus companys, per això actua de manera punitiva amb ell, ja que pensa que és la solució més efectiva per afrontar el mal comportament del Roger.

Un cop acaba l'incident i el Roger és expulsat, és conscient que la reacció que ha mostrat davant la resta dels alumnes no era la més adient per controlar la situació i sent vergonya per la imatge que ha pogut donar davant dels estudiants que han presenciat l'incident.

Estratègies davant l'Incident Crític

Decideix no actuar davant de les primeres provocacions que es donen i encara que és conscient de la tensió entre els dos alumnes, es limita a cridar l'atenció al Roger en dues ocasions.

Quan es dona l'agressió, reacciona de manera punitiva cap al Roger i aplica una solució desmesurada i impulsiva, que és la seva expulsió de l'escola i del partit. Atribueix tota la culpa de l'enfrontament al Roger i a la seva educació, per això decideix que l'Adrià no es mereix cap càstig.

Finalment, reflexiona sobre la seva actuació i reconeix que un dels seus errors ha estat no saber gestionar correctament el conflicte per tal d'aturar-lo des d'un principi.

ACTOR 4: Grup d'alumnes que han viscut l'incident

Concepcions sobre l'Incident Crític

El grup d'alumnes que també es trobava jugant el partit de futbol van viure el conflicte entre en Roger i l'Adrià amb certa passivitat, ja que tot i estar presents en la situació, cap d'aquests va intervenir per frenar el conflicte entre els dos companys. A més, expliquen que estan acostumats a aquest tipus de tensió, especialment entre el Roger i l'Adrià.

Sentiments associats a l'Incident Crític

Consideren que la situació que han viscut no és la primera vegada que succeeix i expliquen que estan cansats de veure conflictes com el que han viscut en el partit de futbol. En diverses ocasions comenten que tenen un sentiment d'impotència, ja que per molts cops que els hi cridin l'atenció i parlin amb ells per buscar una solució, tenen la sensació que els conflictes no desapareixen.

Estratègies davant l'Incident Crític

Quan veuen les múltiples provocacions de l'Adrià cap a en Roger no adverteixen en cap moment a cap dels dos i esperen que el professor d'educació física actuï al respecte. En el moment que succeeix l'incident crític i el Roger empenta l'Adrià es mantenen al marge pel grau d'agressivitat de la situació. Quan observen la reacció desproporcionada d'en Joan en dirigir-se a en Roger, es mostren en total desacord amb el judici que aquest fa envers el conflicte, ja que han vist que en un principi les provocacions es donaven per part de l'Adrià i aquest no ha rebut cap càstig.

Fase d' intervenció i seguiment

IC: Crisis d'autoritat docent davant el conflicte entre iguals

Actor 1. Roger

Sobre què intervenir	<ul style="list-style-type: none">• Tema 1. Agressió física enfront la resolució de problemes• Tema 2. Control impulsivitat
Com intervenir	<ul style="list-style-type: none">• Tema 1. Després de l'agressió física s'hauria de separar el nen del grup per poder parlar amb ell individualment, en aquest cas no només al Roger sinó també a l'Adrià ja que tots dos estan implicats, i conèixer les diferents versions dels fets, així poder fer una valoració del conflicte més propera a la realitat. També serà una possibilitat donar-li l'opció d'allunyar-se dels companys i aïllar-se de la situació conflictiva per tranquil·litzar-se. Una altra opció, encara que no seria immediata, és l'actuació del seu germà gran com una figura referent per ell i que el pugui ajudar amb els conflictes en els quals ha estat involucrat durant l'últim any a l'escola.• Tema 2. Per controlar la impulsivitat dels nens és imprescindible la intervenció per part del professor/a o tutor/a que sigui responsable en el moment de l'incident. En Roger ha d'identificar aquelles situacions precipitants que puguin desencadenar en una conducta agressiva i abans de que aquesta apareixi, ha de fer-li saber al professor.
Indicadors de canvi	<ul style="list-style-type: none">• Tema 1.<ul style="list-style-type: none">- El propi nen demana un temps fora per tal de relaxar-se.- La freqüència dels conflictes disminueixen.- En una situació conflictiva, s'atura l'incident abans de que esdevingui una agressió física o verbal.• Tema 2.<ul style="list-style-type: none">- És capaç de tranquil·litzar-se i deixa de mostrar-se nerviós/ansiós.- Està receptiu i és possible iniciar una conversa amb ell.

Actor 2. Adrià

Sobre què intervenir	<ul style="list-style-type: none">• Tema 1. Eliminar les conductes provocatives de l'Adrià que han estat causa dels conflictes entre els dos
Com intervenir	<ul style="list-style-type: none">• Tema 1. En primer lloc, a l'hora de tractar aquest punt és important que el docent ensenyi als dos alumnes estratègies davant la resolució de problemes amb l'objectiu que aquests prenguin consciència de les actituds i creences tant negatives com positives, per tal d'identificar entre tots tres aquelles que poden fomentar una situació crítica com la viscuda en el partit de futbol. En segon lloc l'Adrià un cop identifiqui aquestes creences errònies o que predisposen l'aparició d'un nou conflicte haurà d'aprendre quins són els resultats finals que li comporten pensar o actuar d'aquesta forma ofensiva cap a en Roger i amb l'ajuda del docent haurà d'entendre que cadascú té el seu lloc a la classe igual que els altres alumnes, i que han d'aprendre a respectar-se els uns als altres. Un cop tractat l'origen del conflicte s'haurà de intervenir sobre les provocacions de l'Adrià cap a en Roger, què són les que acaben conduint cap a l'incident crític. Per tal d'aconseguir-ho ens centrarem en treballar la competitivitat negativa, que porta a l'Adrià a incitar al Roger. S'ensenyarà a l'alumne a treure-li importància al fet de guanyar o perdre, recordant-li que es tracta d'una activitat lúdica on l'objectiu és passar-s'ho bé i jugar en equip.
Indicadors de canvi	<ul style="list-style-type: none">• Tema 1.<ul style="list-style-type: none">- Comprovar que es donen relacions igualitàries amb els companys sense que hi sigui present la figura dominant o de líder del grup.- El professor d'educació física haurà de fixar-se en els canvis d'actitud pel que fa l'Adrià i fomentar que aquest gaudeixi del joc i disfruti més de la activitat que no pas del resultat final d'aquesta.- Disminució de conductes agressives/ i d'insults envers els companys.

Actor 3. Joan

Sobre què intervenir	<ul style="list-style-type: none">● Tema 1. Presa de decisió davant del conflicte.● Tema 2. Manca d'actuació davant les conductes de provocació.
Com intervenir	<ul style="list-style-type: none">● Tema 1. Decidir com intervenir després de conèixer les dues parts del conflicte, preguntant als involucrats la seva versió, evitant l'ús de prejudicis i/o creences que s'hagin efectuat a causa del coneixement de la situació familiar de l'infant. Actuar d'acord amb el protocol d'actuació establert pel centre dirigit a incidents semblants i en cas de no haver-hi un, treballar juntament amb els altres docents i amb un assessor psicoeducatiu per establir-ne un. Una possible pauta d'actuació seria, sempre mantenint la calma, allunyar en Roger del context on s'ha donat el conflicte per tal d'eliminar de l'entorn tots aquells estímuls desencadenants de l'incident crític. Establir un contracte amb els infants perquè ells i elles tinguin consciència d'allò que poden o no poden fer, i acordar conjuntament quines seran les conseqüències en cas d'incomplir les normes acordades. És important que aquestes normes es traspassin a format de document, el qual firmaran, i que estiguin visibles, si és possible, com a mètode de recordatori. Utilitzar el càstig com a última opció, ja que se sap que aquest té un efecte a curt termini i en moltes ocasions no és la millor alternativa. Emprar en canvi el reforç positiu, el qual permetrà al Roger, i als altres infants, saber quina és la conducta adequada.● Tema 2. Detectar aquelles situacions i/o accions que puguin desencadenar el comportament disruptiu d'en Roger i intervenir en aquestes, evitant d'aquesta manera, que es produeixi l'incident crític. Per saber quines situacions poden alterar al Roger, coordinar-se amb el professorat que tingui més coneixements de com actuar en aquestes situacions i amb aquells amb qui el Roger tingui més confiança. També és important que es promoguin aquelles activitats de cohesió i de cooperació, les quals ajuden a millorar les relacions socials dins del grup classe.
Indicadors de canvi	<ul style="list-style-type: none">● Tema 1.<ul style="list-style-type: none">- Establiment de contracte amb els infants.- Davant un conflicte, ha parlat amb les dues parts involucrades.- Fa servir el protocol establert.- No ha fet ús de prejudicis procedents del coneixement de situacions familiars d'infants.- Es fa ús del reforç positiu.● Tema 2.

- Es fixa més en les interaccions entre els infants.
- Es coordina amb altres docents.
- Augment d'activitats de cooperació i cohesió.

Actor 4. Grup d'alumnes

Sobre què intervenir	<ul style="list-style-type: none"> ● Tema 1. Passivitat davant el conflicte entre companys
Com intervenir	<ul style="list-style-type: none"> • Tema 1. El professor hauria de formar-se per tal d'ensenyar als seus alumnes a actuar davant de situacions conflictives i en cap cas s'ha de promoure la conducta passiva d'aquests en conflictes entre companys. L'alumnat ha de ser capaç de proposar solucions quan sorgeix un problema entre alumnes i hauria de prevenir l'aparició d'aquest mateix per evitar que es dongui. Com ja hem comentat, el professor té una gran funció sobretot per aconseguir conscienciar als alumnes amb tot el citat anteriorment. Per a aconseguir-ho, es proposaran activitats que fomentin tècniques de comunicació i habilitats de negociació per a la gestió de conflictes. De la mateixa manera que en la comunicació pot estar l'arrel del conflicte, si aquesta s'utilitza de forma pertinent també pot solventar-lo, d'aquí rau l'importància de que els alumnes intervinguin per frenar situacions conflictives utilitzant la comunicació assertiva com a fi per arribar a la solució. Si bé és cert que el professor és qui té la autoritat, els alumnes han de ser conscients que ells també poden participar per frenar l'aparició de l'incident. És el docent qui ha de fer-los veure que també poden intervenir quan estiguin observant provocacions per part de l'Adrià i avisar-lo immediatament per tal que el professor en posi fi, abans que es dongui el problema. A més, també seria necessari donar eines als alumnes per incrementar l'empatia envers els companys, sobretot en aquest cas, ja que al Roger li costa gestionar les seves emocions. Hem de tenir en compte que l'empatia és una eina que pren molta importància en les relacions socials i que ajuda a entendre les necessitats i interessos dels altres. Trobem interessant exposar una activitat molt efectiva que consisteix en parlar amb les dues parts implicades quan es dona un conflicte i que ajuda a identificar i comprendre els sentiments i emocions tant propis com de l'altre part, que es donen davant una situació conflictiva. Amb això aconseguirem que reflexionin i prenguin consciència de com es sent el Roger davant de les actituds provocatives de l'Adrià i el que aquestes suposen emocionalment per a ell. D'aquesta manera prendran consciència que amb una actitud passiva, fomenten indirectament que les conductes esmentades es repeteixin de manera persistent.

Indicadors de canvi

- Tema 1.
- Els alumnes i les alumnes comencen a intervenir per aturar l'aparició de situacions conflictives.
- Els conflictes entre l'Adrià i en Roger han disminuït.